

WONINGSTICHTING HETEREN

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL KERKSTRAAT

IN HET KADER VAN DE WET
NATUURBESCHERMING

29 NOVEMBER 2023

WSP NEDERLAND B.V.
RINGWADE 41
3439 LM NIEUWEGEIN

+31 (0)88 910 20 00
wsp.com

PROJECTNUMMER
SOB022769

DOCUMENTNUMMER
SOB022769.EWP, versie 1

COLOFON

RAPPORTHISTORIE

1	29 september 2023	Oplevering Concept
2	29 november 2023	Oplevering definitieve versie

VERANTWOORDING

Woningstichting Heteren
[REDACTED]
Onze Lieve Vrouwestraat 39
6666 AK Heteren

CONTACTGEGEVENS

WSP
[REDACTED]
+031 (0)6 [REDACTED]
[REDACTED]@wsp.com

AUTORISATIE

PROJECTNUMMER	DOCUMENTNUMMER	VERSIE	STATUS
SOB022769	SOB022769,EWP	1	Definitief

OPGESTELD DOOR	FUNCTIE	DATUM	PARAAF
[REDACTED]	Senior ecologisch adviseur	31 september 2023	[REDACTED]

OPGESTELD DOOR	FUNCTIE	DATUM	PARAAF
[REDACTED]	Senior ecologisch adviseur	27 november 2023	[REDACTED]

INHOUDS- OPGAVE

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doelstelling	4
1.3	Verantwoording	5
2	PROJECTOMSCHRIJVING	6
2.1	Huidige situatie	6
3	BESCHERMDE NATUURWAARDEN	7
4	ECOLOGISCH WERKPROTOCOL	9
4.1	Voorschriften uit verleende ontheffing	9
4.2	Tijdelijke verblijfplaatsen	9
4.2.1	Huismus	9
4.2.2	Gewone Dwergvleermuis	10
4.3	Ongeschikt maken Leefgebied	12
4.3.1	Huismussen	12
4.3.2	Gewone dwergvleermuis	13
4.4	Permanente maatregelen	15
4.4.1	Verplichte mitigatie	15
4.4.2	Natuurinclusieve maatregelen bouwbesluit 2024	16
4.5	Maatregelen Kerkuil & Steenmarter	18
4.6	Vrijstelling en zorgplicht andere soorten	19
5	TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	20
5.1	Soortgegevens	20
5.2	Communicatie	20
5.3	Calamiteiten	21
	OVERZICHT BIJLAGEN	22

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In opdracht van Woningstichting Heteren heeft WSP Nederland B.V. een Quicksan uitgevoerd voor het plangebied, Kerkstraat 31, te Randwijk. Vooruitlopend op deze QuickScan heeft een nader onderzoek naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen plaatsgevonden. Dit betrof een ander project maar heeft deels overlap gehad met het huidige plangebied. Rondom dit adres is het voornemen om woningen te bouwen. Hierbij worden enkele kleine opstallen op het adres van Kerkstraat 31 gesloopt.

1.2 DOELSTELLING

Op basis van de reeds uitgevoerde quickscan en het uitgevoerde nader onderzoek (WSP, 2023) is vastgesteld dat meerdere woningen een functie (zomer- of paarverblijf) hebben voor de gewone dwergvleermuis. Daarnaast is vastgesteld dat de woningen een functie hebben als verblijfplaats voor de soort huismus. Functies voor andere soorten zoals meervleermuis, gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis zijn uitgesloten op basis van de voorgaande onderzoeken. Daarnaast bevindt zich een rustplaats van de steenmarter en kerkuil in één van de opstallen die behouden blijft.

Vanuit de verkregen ontheffing (met kenmerk **AANVULLEN**) zijn enkele voorwaarden ten aanzien van de huismus en gewone dwergvleermuis opgenomen. Eén van de vereisten uit de verleende ontheffing is het opstellen van een ecologisch werkprotocol, waarin alle te nemen mitigerende maatregelen zijn verwoord. Tevens is dit een vereiste uit de Gedragscode voor Woningcorporaties. In dit ecologisch werkprotocol zijn de aanwezigheid van beschermde soorten, eventuele negatieve effecten die optreden door de werkzaamheden en de beschermende maatregelen opgenomen. Door de werkzaamheden uit te voeren volgens dit ecologisch werkprotocol wordt gewerkt binnen de kaders van de Wet natuurbescherming (Wnb) en binnen de verleende ontheffing.

Dit werkprotocol, moet tijdens de uitvoering van de werkzaamheden aanwezig zijn op locatie. Daarnaast moet gedurende de werkzaamheden een logboek flora en fauna bijgehouden worden (zie bijlage 2), dat geverifieerd moet worden door een deskundig ecooloog (zie box 1).

Box 1: Deskundigheid conform Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO, 2018)

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt Natuurwetgeving, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals de Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en De Landschappen); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming.

1.3 VERANTWOORDING

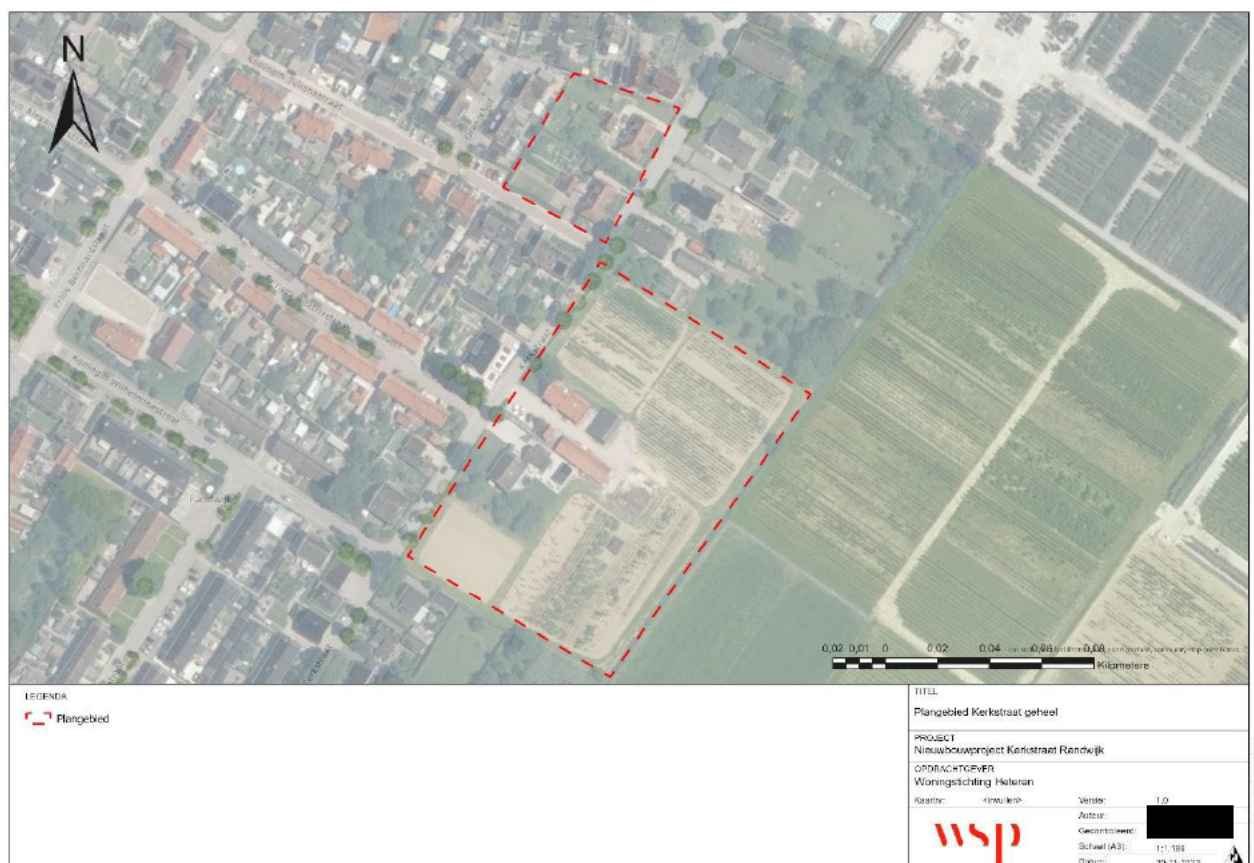
WSP Nederland is door Kiwa gecertificeerd voor de ISO 9001- en de 14001-normen en heeft een eigen kwaliteitssysteem. De medewerkers van WSP Nederland zijn allen VCA gecertificeerd.

WSP Nederland is actief lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Dit betekent dat medewerkers van WSP Nederland zich conformeren aan gedragscodes uitgevaardigd door het NGB. Rapporten voldoen aan de richtlijnen en standaarden die zijn opgesteld door het NGB.

2 PROJECTOMSCHRIJVING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het plangebied (zie figuur 3.1) is gelegen in Randwijk te Gelderland. Binnen het plangebied bevinden zich meerdere oude varkensstallen die momenteel niet in gebruik zijn. Daarnaast bevinden zich kleine opstallen. Deze panden kenmerken zich door rode dakpannen, meerdere deuren en raamwerken. De panden bestaan uit een enkel muur. Er bevinden zich bij de grote schuren overhangen dakpannen met dakbeschot. De ruimtes tussen deze elementen zijn omgeven met spinnenwebben. Tussen dakgoot en de muur bevinden zich over de gehele lengte grote openingen. Het woonhuis in het plangebied zijn bewoond en kenmerken zich door een meerdere lagen bebouwing. Ook hier bevinden zich dakpannen die overhangen aan de kopse kanten. Op het terrein van Kerkstraat 31 bevindt zich eveneens een half open schuur (zie figuur 3.2) die dienst doet als zitplaats voor de bewoners en als opslaglocatie. Het omliggende groen kenmerkt zich door een kleine boomgaard bij Kerkstraat 33. Daarnaast kenmerkt de rand van het plangebied zich door een boomkwekerij.

Figuur 2.1: Locatie van de geplande sloop en nieuwbouw.

3 BESCHERMDE NATUURWAARDEN

Uit het uitgevoerde QuickScan en nader onderzoek (WSP Nederland, 2023) zijn meerdere verblijfplaatsen van beschermde fauna in de bebouwing aangetroffen binnen het plangebied. Het gaat hierbij om verblijfplaatsen van de huismus, kerkuil, steenmarter en vleermuizen.

3.1 HUISMUS

- 1 verblijfplaats van de huismus bij Kerkstraat 30 (onder eerste pannenlat)
- De tuinen rondom de verblijfplaatsen behoren bij het functionele leefgebied van de huismus

3.2 GEWONE DWERGVLEERMUIS

- 1 zomerverblijfplaats van 2 exemplaren bij Kerkstraat 28 (kopse kant, dakpannen)
- 1 paarverblijfplaats van 1 exemplaar bij Kerkstraat 26-28

3.3 KERKUIL

Tijdens het verkennend onderzoek voor het deelgebied aan de oostzijde van de Kerkstraat is een rustend exemplaar van de kerkuil aangetroffen in de halfopen schuur. Het gaat hierbij om een rustplaats van de kerkuil. Aan het aantal aangetroffen braakballen en poepsporen (krijtsporen) wordt de locatie slechts incidenteel gebruikt. Rustplaatsen vormen samen met de daadwerkelijke nestlocatie en foerageergebied het functionele leefgebied van de soort.

3.4 STEENMARTER

Tijdens het verkennend onderzoek voor het deelgebied aan de oostzijde van de Kerkstraat is een latrines en prooien van de steenmarter aangetroffen in de halfopen schuur. Het gaat hierbij om een rustplaats van de steenmarter. Aan het aantal aangetroffen sporen wordt de locatie slechts incidenteel gebruikt.

Alle verblijfplaatsen zijn op kaart aangeduid in figuur 3.1.

Figuur 3.1: Vastgestelde verblijfplaatsen beschermde fauna uit de uitgevoerde onderzoeken.

4 ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

Dit hoofdstuk vormt het feitelijke werkprotocol. Allereerst zijn de maatregelen ten behoeve van de ecologie omschreven. Tijdens de uitvoering kan op basis van vernieuwde inzichten opnieuw vorm gegeven worden aan deze maatregelen. Dit gebeurt door de begeleidende ecooloog. De wijze waarop vorm wordt gegeven aan de maatregelen wordt vastgelegd middels een logboek (bijlage 2). Tijdens de uitvoering is gerichte communicatie van belang om te kunnen voldoen aan de maatregelen verwoord in dit hoofdstuk, dit is nader omschreven in het deel taken en verantwoordelijkheden.

4.1 VOORSCHRIFTEN UIT VERLEENDE ONTHEFFING

Hieronder volgen de voorschriften uit de verleende ontheffing met daaraan eventuele toevoegingen.

Algemene voorschriften

- PM

Voorafgaand aan de werkzaamheden

- PM

Tijdens de werkzaamheden

PM

4.2 TIJDELIJKE VERBLIJFPLAATSEN

Voor elke verblijfplaats die zijn functie niet meer kan vervullen, dienen meerdere nieuwe, alternatieve verblijfplaatsen aangeboden te worden. Er dient een netwerk aan verblijfplaatsen die geschikt zijn voor de betreffende functie in stand blijven, ook tijdens de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden. Aangezien een vervangende verblijfplaats nooit dezelfde eigenschappen heeft als de oorspronkelijke verblijfplaats, is het van belang dat meerdere nieuwe verblijfplaatsen worden gerealiseerd.

4.2.1 HUISMUS

De verblijfplaats van de huismus aan de Kerkstraat 30 dient gemitigeerd te worden. Deze tijdelijke mitigatie dient, ten opzichte van de sloop van de bebouwing 3 maanden van tevoren geplaatst te zijn. Per te mitigeren verblijfplaats dienen voor elke verblijfplaats twee huismusnestkasten geplaatst te worden. In totaal dienen 2 huismusnestkasten (zie figuur 4.1) opgehangen te worden.

Om conflicten tussen verschillende territoria van de huismus te voorkomen en de acceptatie van de kasten te bevorderen, worden de kasten in de directe omgeving van het de oorspronkelijke nestlocatie geplaatst.

Deze kasten worden onder ecologische begeleiding opgehangen op het volgende adres:

- aan de lange zijde van het woningblok aan de Prinses Beatrixstraat 36.

Deze locatie is op het noorden georiënteerd, bevindt zich boven een groene tuin, bevindt zich op 93 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats en rondom meerdere verzamelplaatsen en nestlocaties van de huismus.

Figuur 4.1. Voorbeeld te plaatsen huismusnestkast van het model NK MU 08
Nestkast Mus (Bron: Vivarapro).

4.2.2 GEWONE DWERGVLEERMUIS

Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans op succes. De tijdelijke vervangende verblijfplaatsen mogen voor vleermuizen maximaal 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats worden gerealiseerd (BIJ12, 2017).

Voor de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden gemitigeerd te worden. Deze tijdelijke mitigatie dient, ten opzichte van de sloop van de bebouwing, **6 maanden** van tevoren geplaatst te zijn. Per te mitigeren verblijfplaats dienen voor elke verblijfplaats vier vleermuiskasten geplaatst te worden. In totaal dienen **4 vleermuiskasten (zie figuur 4.2)** opgehangen te worden.

Om conflicten tussen verschillende territoria van de gewone dwergvleermuis te voorkomen en de acceptatie van de kasten te bevorderen, worden de kasten in de directe omgeving van het de oorspronkelijke paarverblijfplaats geplaatst. Deze kasten worden onder ecologische begeleiding opgehangen aan de volgende woningen

- Kerkstraat 24 (zuidzijde; 1 exemplaar),
- Kerkstraat 15 (oostzijde; 1 exemplaar),
- Kerkstraat 19 (oostzijde; 1 exemplaar)
- Koningin Julianastraat 5 (westzijde woning; 1 exemplaar).

Deze woningen worden niet gesloopt en bevinden zich in de directe omgeving van het plangebied. Per adres worden één vleermuiskast van het model VK WS 09 Vleermuizenkast van VivaraPro geplaatst.

Figuur 4.2. Voorbeeld te plaatsen vleermuiskast van het model VK WS 09 Vleermuizenkast (Bron: Vivarapro).

Figuur 4.3. Uit te voeren mitigerende huismus- en vleermuiskasten per locatie

4.3 ONGESCHIKT MAKEN LEEFGEBIED

Om te voorkomen dat de huismus en gewone dwergvleermuizen aanwezig zijn tijdens de uitvoering van de werkzaamheden in verschillende woningen, dienen de verblijfplaatsen vooraf ongeschikt gemaakt te worden. Het ongeschikt maken dient buiten de meest kwetsbare periode te gebeuren. In deze periode zijn de dieren minder afhankelijk van de verblijfplaats of mobiel genoeg om zich te kunnen verplaatsen.

4.3.1 HUISMUSSEN

Ongeschikt maken bestaande woningen (begin oktober 2024)

Om te voorkomen dat huismus aanwezig zijn tijdens de daadwerkelijk sloop van de woningen in 2024 dient de bestaande verblijfplaats vooraf ongeschikt gemaakt te worden. Het ongeschikt maken van de verblijfplaats kan worden aangevangen na de gewenningsperiode van de tijdelijke kasten die worden gerealiseerd.

Het ongeschikt maken dient buiten de meest kwetsbare periode te gebeuren. In deze periode zijn de dieren minder afhankelijk van de verblijfplaats. Voor de verblijfplaatsen van de huismus in de bebouwing geldt de periode september t/m oktober, als meest geschikt om deze ongeschikt te maken.

Onder ongeschikt maken wordt bedoeld het plaatsen van borstel onder de eerste dakpannen. Op deze wijze is het niet mogelijk voor de huismussen om hun huidige verblijfplaatsen te bereiken.

Figuur 4.4. Voorbeeld te plaatsen borstels, model Weringsborstel WB1 (Bron: Unitura).

Vervolgens dient een ecologische check uitgevoerd te worden om na te gaan of de bebouwing daadwerkelijk niet meer in gebruik is door huismussen. Deze ecologische check vindt een kwartier voor zonsopkomst tot een uur na zonsopkomst plaats. Indien verblijfplaatsindicerende gedraging van huismussen worden vastgesteld dient de bovengenoemde handelingen opnieuw uitgevoerd te worden totdat geen verblijfindicerende waarnemingen meer worden gedaan.

Indien geen verblijfindicerende waarnemingen worden gedaan, wordt het te slopen deel vrijgegeven. De sloopwerkzaamheden dienen vervolgens binnen 2 dagen opgestart te worden. Duurt dit langer dan is een nieuwe ecologische check noodzakelijk.

Ongeschikt maken bestaand foerageer- en schuilgebied huismus (begin oktober 2024)

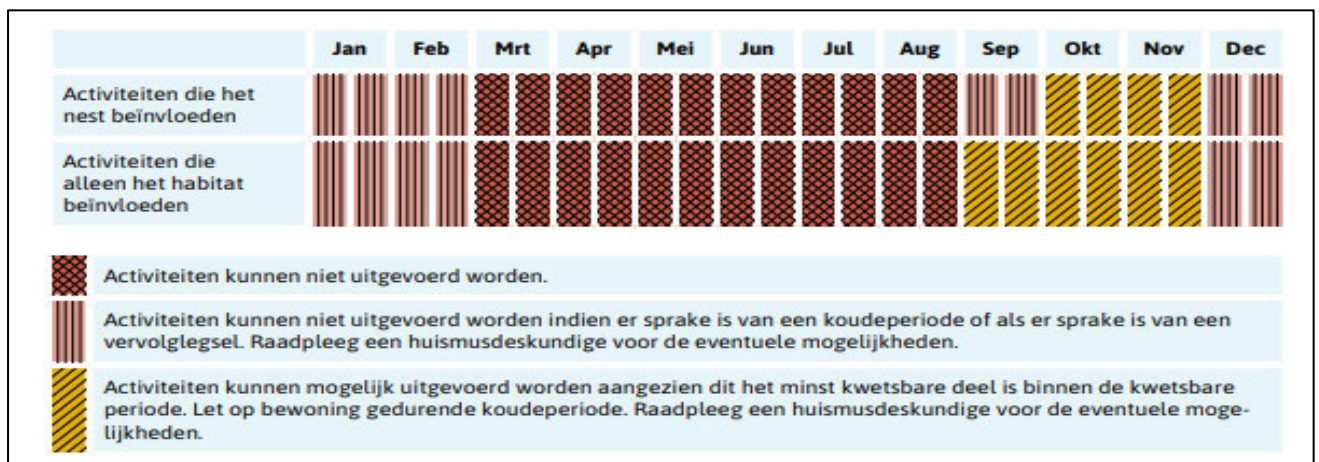
In de huidige situatie maken de aanwezige groenstructuren in de bijbehorende tuinen onderdeel uit van het functionele leefgebied van de huismus. Ten aanzien van deze essentiële onderdelen van het functionele leefgebied van de huismus dienen eveneens maatregelen getroffen te worden.

Het ongeschikt maken dient buiten de meest kwetsbare periode te gebeuren. In deze periode zijn de dieren minder afhankelijk van de verblijfplaats. Voor de verblijfplaatsen van de huismus in de bebouwing geldt de periode september t/m oktober, als meest geschikt om deze ongeschikt te maken. Onder ongeschikt maken wordt verstaan het rooien van de bestaande vegetatie.

Werken buiten de kwetsbare periode

Werken buiten de kwetsbare periode betekent in deze casus werken in de periode oktober tot en met november. In deze periode zijn de broedactiviteiten van de huismus afgerond en worden de verblijfplaatsen sporadisch gebruikt.

Mocht door omstandigheden de sloop later plaatsvinden dat geldt de onderstaande werkwijze. In de periode eind november tot en met eind februari worden de verblijfplaatsen gebruikt als winterverblijfplaats. Mochten in de maand november de winter eerder intrede doen met als gevolg nachtvorst dan dienen maximaal 3 dagen voorafgaand aan de sloop van de woningen geen werkzaamheden uitgevoerd worden. Dit om verstoring van de winterverblijfplaats en onnodig energieverlies bij de huismussen te voorkomen.

Figuur 4.5: In hoofdlijnen weergegeven de kwetsbare periode waarin de activiteiten voor huismus al dan niet kunnen worden uitgevoerd.

4.3.2 GEWONE DWERGVLEERMUIS

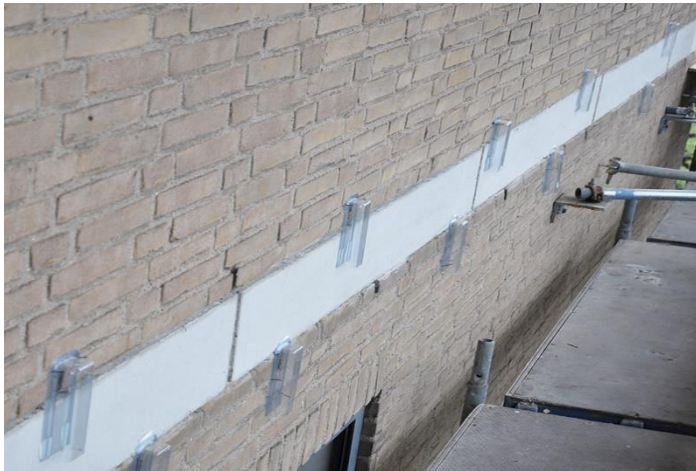
Het ongeschikt maken van de verblijfplaatsen kan worden aangevangen na de gewenningsperiode voor de tijdelijke kasten.

Ongeschikt maken bestaande woningen

Onder ongeschikt maken wordt bedoeld het plaatsen van exclusion flaps, deze dienen geplaatst te worden op kopgevels (met overhangende dakpannen), eventuele ruimtes tussen de dakgoot en het dak, ruimtes tussen de regenpijp en buitenmuur en overgang van het dak naar de schoorsteen.

Bij de kopgevels met overhangende dakpannen dienen dakranden ongeschikt gemaakt te worden door de gehele dakrand dicht te maken (bijvoorbeeld met purschuim), behalve op twee plaatsen per dakrand waar een exclusion flap geplaatst is, zodat de vleermuizen wel nog uit kunnen vliegen maar niet meer onder de dakrand in kunnen komen. Ongeschikt maken mag enkel uitgevoerd worden bij een avondtemperatuur van minstens 10 °C gedurende 3 dagen. Na

het ongeschikt maken dient een wachttijd van minimaal drie dagen te worden aangehouden om de eventueel aanwezige dieren in de gelegenheid te stellen te vertrekken.

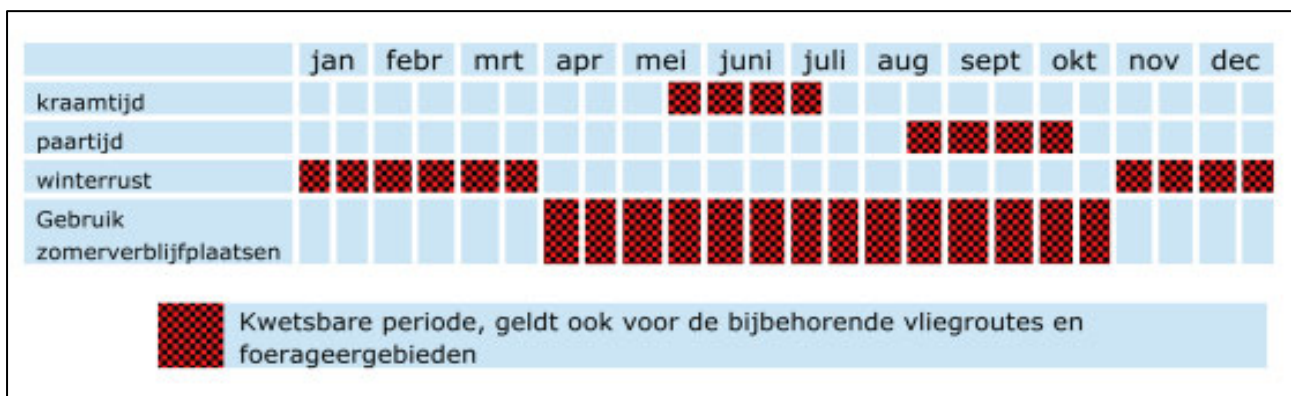
Figuur 4.6. Voorbeeld te plaatsen exclusion flap (Bron: Unitura).

Vervolgens dient een ecologische check uitgevoerd te worden om na te gaan of de bebouwing daadwerkelijk niet meer in gebruik is door vleermuizen. Deze ecologische check vindt een kwartier voor zonsondergang tot een uur na zonsondergang plaats. Indien verblijfplaatsindicerende gedraging van vleermuizen worden vastgesteld dient de bovengenoemde handelingen opnieuw uitgevoerd te worden totdat geen verblijfindicerende waarnemingen meer worden gedaan.

Indien geen verblijfindicerende waarnemingen worden gedaan, wordt het te slopen deel vrijgegeven. De sloopwerkzaamheden dienen vervolgens binnen 2 dagen uitgevoerd te worden. Duurt dit langer dan is een nieuwe ecologische check noodzakelijk.

Samenvattend:

- Ongeschikt maken (potentiële) verblijfplaatsen dient oktober 2024 te gebeuren
 - Locaties ongeschikt maken:
 - Kopgevels met overhangende dakpannen
 - Ruimtes tussen de dakgoot-dak
 - Ruimtes tussen de regenpijp-buitenmuur
 - Gebeurt onder ecologische begeleiding
 - Ongeschikt maken 3 dagen lang een avondtemperatuur van minstens 10 °C
 - Ongeschikt maken gebeurt door het plaatsen van exclusion flaps & purschuim
- Ecologische inspectie gebeurt 3 dagen na (tijdelijk) ongeschikt maken
 - Uitgevoerd door ecologen van WSP
 - Ecologische check vindt kwartier voor zonsondergang tot een uur na zonsondergang plaats
- Bij geen verblijfindicerende waarnemingen: vrijgave van te renoveren deel door ecooloog
 - Renovatiewerkzaamheden vervolgens binnen 2 dagen uitvoeren
 - Duurt dit langer dan opnieuw een ecologische check
- Bij aantreffen verblijfindicerende waarnemingen
 - Opnieuw uitvoeren bovengenoemde werkwijze ongeschikt maken en ecologische check

Figuur 4.7: In hoofdlijnen weergegeven de kwetsbare periode waarin de activiteiten voor gewone dwergvleermuis al dan niet kunnen worden uitgevoerd.

4.4 PERMANENTE MAATREGELEN

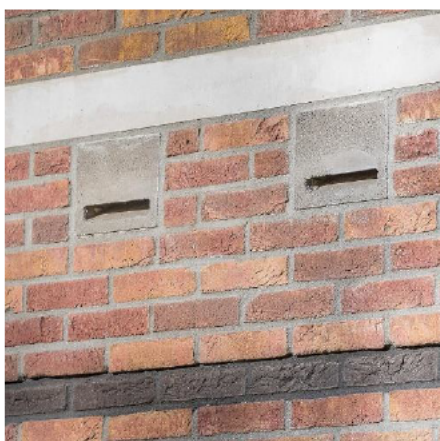
Na de sloopwerkzaamheden worden permanente vervangende verblijven ingebouwd in de nieuwbouw. Natuurinclusief ontwerp maakt het mogelijk om verblijven te integreren in te realiseren nieuwbouw en is op veel verschillende manieren mogelijk. Hierbij is het van belang dat de nieuwe permanente verblijven zo veel mogelijk het karakter hebben van de oorspronkelijke verblijven en ook zo dicht mogelijk bij de vorige verblijfplaatsen. Ook voor permanente verblijven geldt dat er meerdere nieuwe verblijven moeten worden gerealiseerd voor elk verblijf dat verloren gaat. De hoeveelheid hangt af per soort. Voor de permanente verblijven zal een combinatie worden gebruikt van het in metselen van kasten en het plaatsen van kasten in de gevelbetimmering. In totaal zal er overgecompenseerd worden met het integreren van permanente verblijven zodat meer verblijven beschikbaar komen voor de lokale huismus-, gierzwaluw- en vleermuispopulatie.

De nieuw te realiseren woningen worden voorzien van nieuwe duurzame inbouw verblijfplaatsen. Voor de plaatsing wordt zoveel mogelijk de huidige locaties van de verblijfplaatsen benaderd. Zo worden aan de kopse kanten van de woningen en aan de appartementencomplexen inbouwkasten geïntegreerd voor gierzwaluw en vleermuis (figuur 4.8, Unitura VMP3 & GZP3). De gierzwaluwkasten zijn ook geschikt voor de huismus. Door de onopvallende vormgeving van de nestkasten, zijn deze in vrijwel elk geveltype aan te brengen. Als de kast iets terug liggend wordt aangebracht, kan de kast afgewerkt worden met steenstrips of stucwerk, waardoor de kast volledig onzichtbaar in een gevel kan worden opgenomen. Het is mogelijk om meerdere kasten op verschillende plekken in de gevel op te nemen.

4.4.1 VERPLICHT MITIGATIE

Voor de **huismus** dient vanuit de verplichte mitigatie één nestlocatie gemitigeerd te worden. Per te mitigeren verblijfplaats dienen voor elke verblijfplaats twee huismusnestkasten geplaatst te worden. In totaal dienen minimaal **2 huismusnestkasten** geïntegreerd te worden. Een andere optie is het plaatsen van een vogelvide (zie paragraaf 4.3.2.). Deze dienen in de nieuwbouw op de locatie van de huidige verblijfplaatsen gerealiseerd te worden.

Voor de **gewone dwergvleermuis** dient één paarverblijfplaats gemitigeerd te worden. Per te mitigeren verblijfplaats dienen voor elke verblijfplaats vier vleermuiskasten geplaatst te worden. In totaal dienen minimaal **4 vleermuiskasten** geïntegreerd te worden. Deze dienen in de nieuwbouw op de locatie van de huidige verblijfplaatsen gerealiseerd te worden. De tijdelijke mitigatie maatregelen kunnen pas weggehaald worden nadat de gewenningsperiode van de permanente voorzieningen zijn gehaald.

Figuur 4.8: Voorbeeld inbouwkasten vleermuis (bron: Vivarapro)

4.4.2 NATUURINCLUSIEVE MAATREGELEN BOUWBESLUIT 2024

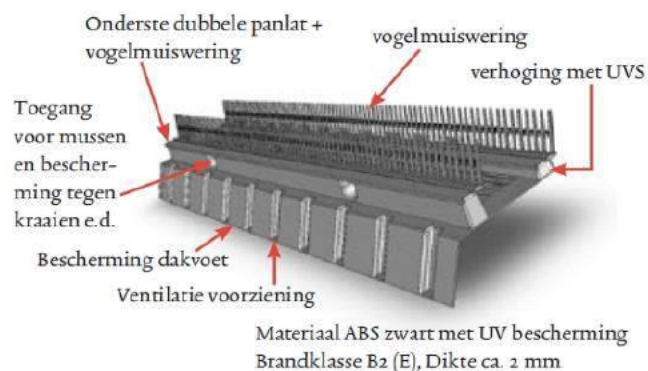
Vanwege het feit dat vanaf januari 2024 is natuurinclusief bouwen een vereiste vanuit het Bouwbesluit. De te realiseren nieuwbouw geeft dan ook tal van mogelijkheden om natuurinclusief bouwen, maar ook inrichten uit te voeren. Onderstaand is per gebouwbewonende soorten een korte uitwerking gedaan die als voorstel geldt voor het natuurinclusief bouwen.

Huismus (verblijfplaatsen)

Ten aanzien van de huismus worden binnen het gehele plan, dus inclusief zuidoostzijde Kerkstraat worden de volgende nestgelegenheden voor de huismus aangeboden. Deze worden aangeboden bij de volgende woningen:

- Levensloop bestendige woningen
- 2 onder-1-kap woningen
- vrijstaande woning

Bij deze woningen wordt een vogelvide geplaatst. Dit zorgt er voor dat de huismus wel onder de eerste dakpannenrij kan maar daar boven niet. Het materiaal is dermate gemaakt dat deze lang meegaat en een isolerende werking heeft.

Figuur 4.9. Voorbeeld vogelvide (Vogelbescherming Nederland)

Huismus (groene inrichting)

Realisatie van verblijfplaatsen is voor de huismus van groot belang. Echter heeft de soort ook een groene omgeving nodig om te foerageren en te schuilen bij gevaar. De nieuwe situatie dient een groene inrichting te hebben die functioneel is voor de huismus. De volgende inrichtingsmaatregelen worden geadviseerd:

- Aanplant van bladhoudende en dicht vertakte heesters als haagbeuk, meidoorn, sleedoorn, wilde liguster, conifeer die al een hoogte hebben van 1,5-2,0 meter.
- Aanplant van de groenstructuren rondom de nieuwe verblijfplaatsen zodat exemplaren direct dekking en geschikt foerageergebied hebben.
- Tevens dienen grasvelden met open zandige plekken aangelegd te worden in elk afzonderlijke fase. Deze gebieden worden gebruikt om te foerageren en om zandbaden te nemen.

Vleermuizen

Ten aanzien van de vleermuis worden binnen het gehele plan, dus inclusief zuidoostzijde Kerkstraat worden de volgende nestgelegenheden voor de vleermuis aangeboden. Deze worden aangeboden bij de volgende woningen:

- Levensloop bestendige woningen
- 2 onder-1-kap woningen
- Vrijstaande woning
- Appartementencomplex

Bij deze woningen wordt een meerdere inbouwstenen (zie figuur 4.8) in de muren gerealiseerd. De inbouwstenen/kasten worden gerealiseerd aan de kopse kanten van de woningen. Mocht een schoorsteen aanwezig zijn, is dit ook een optie om kasten in te bouwen.

Onderstaand is kort een mogelijk verdeling weergegeven van de in te bouwen kasten. Door op enkele locatie meerdere kasten aan elkaar te schakelen ontstaan grotere verblijfplaatsen die gebruikt kunnen worden als kraamverblijfplaats.

Tabel 4.1: Verdeling in te bouwen kasten vanuit natuurinclusief bouwen

WONINGTYPE		AANWEZIGE KOPSE KANTEN	AANTAL PER KOPSE KANT	KASTEN GESCHAKELD OF NIET GESCHAKELD	SOORT VERBLIJFPLAATS
LEVENSLLOOP WONINGEN	BESTENDIGE	2 kopse kanten aanwezig	2 kasten per kopse kant	Niet geschakeld (ruimte 1 meter tussen beide kasten)	Zomer- paarverblijfplaatsen en
VRIJSTAANDE WONING		2 kopse kanten aanwezig	2 kasten per kopse kant	Niet geschakeld (ruimte 1 meter tussen beide kasten)	Zomer- paarverblijfplaatsen en
2 ONDER-1-KAP WONINGEN		4 kopse kanten aanwezig	2-4 kasten per kopse kant	2 kopse kanten met geschakelde kasten (2-4 kasten aan elkaar schakelen) 2 kopse kanten niet geschakeld (ruimte 1 meter tussen beide kasten)	Kraam-, zomer- paarverblijfplaatsen en
APPARTEMENTENCOMPLEX		4 kopse kanten aanwezig	2-4 kasten per 2 kopse kant	2 kopse kanten met geschakelde kasten (2-4 kasten aan elkaar schakelen)	Kraam-, zomer- paarverblijfplaatsen en

4.5 MAATREGELEN KERKUIL & STEENMARTER

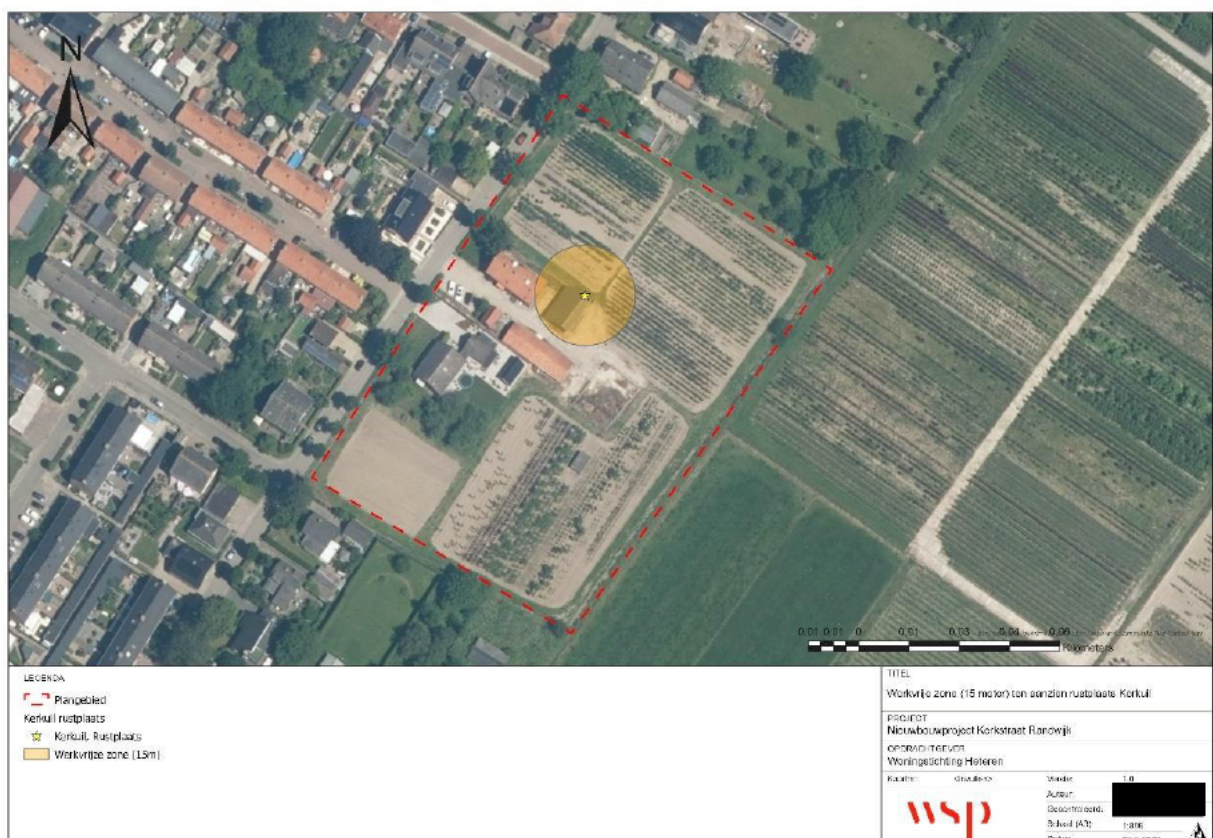
Ten aanzien van de steenmarter & kerkuil dienen de volgende maatregelen opgenomen te worden in de werkwijze.

Steenmarter: Rustplaats

- Werkvrije zone (20 meter) rondom rustplaats
- Geen verlichting op rustplaats
- Geen opslag binnen 20 meter van rustplaats

Kerkuil: Rustplaats

- Werkvrije zone (20 meter) rondom rustplaats
- Geen verlichting op rustplaats
- Geen opslag binnen 20 meter van rustplaats
- Inpassing groen bij gebruiksfase bevorderend voor kerkuil
 - Kleinschalige elementen als:
 - Kruidenrijk grasland
 - Solitair staande knotwilgen
 - Wadi

Figuur 4.10. Buffer (20 meter) werkvrije zone rondom rustplaats kerkuil & steenmarter

4.6 VRIJSTELLING EN ZORGPLICHT ANDERE SOORTEN

Mitigerende maatregelen nesten overige broedvogels

In het plangebied zijn meerdere verblijfplaatsen van de kauw (in de schoorstenen) en van tal van andere kleinere zangvogels (in de tuinen) aangetroffen. Door de sloop van de bebouwing en tuinen in de verschillende fases buiten het broedseizoen uit te voeren, wordt voorkomen dat in gebruik zijnde nesten worden verstoord dan wel vernietigd. Het broedseizoen loopt globaal van maart tot en met half augustus. Voor soorten als houtduif en Turkse tortel loopt dit het gehele jaar door. Mitigerende maatregelen als het plaatsen van nestkasten omtrent de kauw en/of andere kleine zangvogels wordt, in zoals afgesproken met Woningstichting Heteren, niet uitgevoerd.

Samenvattend:

- Werken buiten broedseizoen vogels, medio februari tot en met half augustus
- Indien werkzaamheden in het broedseizoen uitgevoerd worden:
 - Plangebied (bebouwing en tuinen) ongeschikt maken buiten het broedseizoen

Algemene zorgplicht overige soorten

Voor alle soorten, wel of geen vrijstelling, geldt dat moet worden voldaan aan de algehele zorgplicht. Dit wordt nader toegelicht in box 3. De zorgplicht geldt voor alle werkzaamheden. De volgende algemene richtlijnen dienen te worden opgevolgd in het veld:

- Indien individuen van dieren worden aangetroffen, dienen deze de gelegenheid te krijgen om te kunnen vluchten.
- Aanvullend op bovenstaande maatregel kan ervoor worden gekozen om minder mobiele dieren, zoals egel en gewone pad, te verplaatsen tot buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Box 2: Omschrijving zorgplicht

Zorgplicht

Een belangrijk overkoepelend instrument is de zorgplicht (artikel 1.11) waarin gesteld wordt dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorg houdt in elk geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel;
- de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen;
- of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze worden beperkt of ongedaan maakt.

5 TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

5.1 SOORTGEGEVENS

De reeds opgestelde QuickScan ecologie (WSP, 2023) en het uitgevoerde nader (WSP, 2023) zijn beide uitgevoerd in 2023. Gegevens met betrekking tot het voorkomen van beschermde soorten worden tot drie jaar als voldoende actueel beschouwd. Hierdoor zijn de huidige soortgegevens verkregen uit de eerdergenoemde onderzoeken actueel. Hernieuwde onderzoeken behoeven de aankomende drie jaar niet uitgevoerd te worden. Mocht door omstandigheden de voorgenomen kapwerkzaamheden uitgesteld worden en pas over drie jaar uitgevoerd worden dan dienen de uitgevoerde onderzoeken geactualiseerd te worden.

Voor deze casus geldt daarnaast dat de opgenomen periode waarin de voorgenomen sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden leidend zijn als vastgestelde periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden. Kunnen door omstandigheden de werkzaamheden niet uitgevoerd worden dan dient een nieuwe ontheffingsaanvraag plaats te vinden.

Bij wijzigingen uitvoeringsplanning en/of ecologische maatregelen

Indien de voorgenomen planning niet haalbaar blijkt, dient de herziende planning besproken te worden met de ecooloog. Eventuele updates van het ecologisch werkprotocol worden gedaan bij wijzigingen in de uitvoeringsplanning en/of wijzigingen van de ecologische maatregelen.

Voldoen aan de voorwaarden van de verkregen ontheffing

Door de maatregelen uit dit ecologisch werkprotocol te treffen wordt voldaan aan opgestelde voorwaarden uit de verkregen ontheffing (Kenmerk **AANVULLEN**) en wordt gewerkt binnen de kaders van de Wet natuurbescherming. Indien sprake is van strijdigheid van de maatregelen uit het ecologisch werkprotocol met overige eisen of beleidsdocumenten is het ecologisch werkprotocol altijd leidend. Enige uitzondering betreft calamiteiten waarbij sprake is van een veiligheidsrisico, dan gaat het veiligheidsaspect altijd voor.

5.2 COMMUNICATIE

Door onder begeleiding van een ecooloog (zie box 1, hoofdstuk 1) te werken kunnen waar nodig de maatregelen uit dit werkprotocol worden aangepast aan de situatie in het veld. Bij eventuele knelpunten of calamiteiten wordt de ecooloog ingeschakeld die de situatie zal beoordelen en waar mogelijk een advies geeft hoe hiermee om te gaan. Alle begeleidende werkzaamheden worden door de ecooloog vastgelegd in een logboek (bijlage 2).

Gerichte communicatie is hierbij van belang. De ecooloog overlegt het advies/ geeft terugkoppeling van het advies aan de directievoerder op het werk en de projectleider van de Woningstichting Heteren. Tabel 1 geeft een overzicht van de communicatiestructuur.

Vaste contactmomenten

Tijdens de uitvoering zijn een aantal kritieke momenten, waarop de ecooloog goedkeuring moet geven voorafgaand aan de start van de werkzaamheden. Hiervoor dienen een aantal contactmomenten plaats te vinden op:

- Plaatsen tijdelijke mitigatie (begin 2024)
- Ongeschikt maken verblijfplaatsen (begin oktober 2024);
- Inbouwen permanente mitigatie;
- Inbouwen permanente verblijfplaatsen bouwbesluit;
- Werkzaamheden in het broedseizoen

Tabel 1: Contact gegevens betrokken deskundigen

Naam	Functie/ organisatie	Telefoonnummer	E-mailadres
[REDACTED]	Ecoloog, WSP	06 [REDACTED]	[REDACTED]@wsp.com
[REDACTED]	Projectleider, Woningstichting Heteren	06 [REDACTED]	[REDACTED]@woningstichtingheteren.nl

5.3 CALAMITEITEN

Ondanks het nemen van maatregelen kan het voorkomen dat zich onverwachts een calamiteit voordoet. Een calamiteit is een onverwachte gebeurtenis die leidt of had kunnen leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming. Voorbeelden hiervan zijn het aantreffen van broedende vogels en het aantreffen van beschermde soorten die niet uit de veld- of NDFF-gegevens naar voren zijn gekomen. Wanneer zich een calamiteit voordoet moet dit worden gemeld, geanalyseerd en geëvalueerd. Dit om de juiste maatregelen te kunnen nemen en om soortgelijke gebeurtenissen in de toekomst te voorkomen. De ecooloog gaat in overleg met de omgevingsmanager en bevoegd gezag, waarin bepaald wordt welke maatregelen genomen moeten worden om de bestaande situatie te verhelpen en herhaling in de toekomst te voorkomen. Calamiteiten moeten worden vastgelegd middels het invullen van het in bijlage 3 bijgesloten calamiteitenformulier. In het calamiteitenplan (separaat document) wordt hoe te handelen bij een overtreding van de Wet natuurbescherming nader toegelicht. In het geval onverwachts beschermde soorten worden aangetroffen die niet voortkomen uit de eerdere uitgevoerde natuuronderzoeken, wordt onderling met de Woningstichting Heteren besproken of het hier een afwijking op het project betreft.

LITERATUURLIJST

BIJ12, 2022. Kennisdocument huismus *Passer domesticus* versie 2.0, juni 2022 te Utrecht

BIJ12, 2017a. Kennisdocument gierzwaluw *Apus apus* versie 1.0, juli 2017 BIJ12 te Utrecht.

BIJ12, 2017a. Kennisdocument gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017 BIJ12 te Utrecht.

WSP Nederland B.V. 2023 Nader onderzoek Heteren, Randwijk & Driel, SOB022769.001, WSP Nederland B.V., Nieuwegein.

WSP Nederland BV, 2023 QuickScan Heteren, Randwijk & Driel, SOB022769.001, WSP Nederland B.V., Nieuwegein.

WSP Nederland BV, 2023 QuickScan Kerkstraat 31 Randwijk, SOB022769.001, WSP Nederland B.V., Nieuwegein.

NDFF, 2023. Bekende verspreiding van soorten ten opzichte van het plangebied – levering uit de NDFF, NDFF – ndff-ecogrid.nl.

OVERZICHT BIJLAGEN

Bijlage 1

Logboek

Bijlage

Calamiteitenformulier

LOGBOEK

Algemeen		
Datum:	Temp (gem):	Weertype:
Ecologisch begeleider:		
Knelpunt:		
Soort werkzaamheden:		
Maatregelen uitgevoerd voor de soortgroepen:		
Waarnemingen*		
Beschermde soorten waarvoor het werkprotocol is opgesteld:		
Andere beschermde soorten**:		
Zijn overige soorten aangetroffen:		
Overige meldingen:		
Uitvoerder aannemer		
Naam:	Paraaf:	
Datum:		
Ecologische begeleider		
Naam:	Paraaf:	
Datum:		

* Invullen met: ja/nee, welke soort, bij vermoedelijk beschermde of onbekende soort(en) contact opnemen met de ecologische begeleider

** Indien dit het geval is dient het calamiteitenformulier (bijlage 3) te worden ingevuld

CALAMITEITENFORMULIER

Algemeen		
Datum:	Temp (gem):	Weertype:
Ecologisch begeleider/uitvoerder:		
Melder calamiteit:		
Werk door derden stilgelegd:	Ja/nee	
Knelpunt:		
Soort werkzaamheden:		
Calamiteit*		
Calamiteit heeft betrekking op de soort(en):		
Aanleiding tot de calamiteit:		
Aard en toedracht van de calamiteit	Er is een andere soort waargenomen Soort: Exemplaren zijn doodgegaan Soort: Nest-, rust of voortplantingsplaats aangetroffen Soort:	
Maatregelen naar aanleiding van de calamiteit		
Uitvoerder aannemer		
Naam:	Paraaf:	
Datum:		
Ecologische begeleider		
Naam:	Paraaf:	
Datum:		